Kirjallinen asiantuntijalausunto asiassa

HE 40/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua laista jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Lain tarkoitus on 1§ mukaan: ”*edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista*.” Kokonaisuus on laaja, mutta samalla myös hyvin tarpeellinen ympäristö- ja materiaalitehokkuustavoitteiden saavuttamiseksi. Näemme, että lakimuutosten taustaselvitykset ovat laajoja, hyvin kohdistettuja ja tukevat näin esitettyjä lakimuutoksia.

Hallituksen esityksen mukaan: ”*Jätelaissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa säädettäisiin uusista jätteiden kierrätystä ja erilliskeräystä koskevista tavoitteista ja velvoitteista. Tavoitteena olisi, että yhdyskuntajätteestä valmisteltaisiin uudelleenkäyttöön tai kierrätettäisiin 55 painoprosenttia vuonna 2025, 60 painoprosenttia vuonna 2030 ja 65 painoprosenttia vuonna 2035.”*

Huomautetaan, että valitulla vaihtoehdolla (VE2) erilliskeräysverkon laajentamisesta, jossa biojätettä sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätettä kerätään kaikilta vähintään 5 huoneiston asuinkiinteistöiltä, ja lisäksi biojätettä kerätään yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikilta kiinteistöiltä, ei esiselvitysten perusteella ole mahdollista saavuttaa jätelaissa ja jätepuitedirektiivissä esitettyjä yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteita vuoteen 2025. Vaihtoehdoissa otetaan huomioon myös muita toimia lajittelutehokkuuden nostamiseksi, mutta nämä toimet yhdessä eivät kuitenkaan riitä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ottaen huomioon, että sekä jätelaissa että jätepuitedirektiivissä annetut kierrätystavoitteet tiukentuvat lyhyellä aikavälillä, **hallituksen tulisi asettaa tavoitteeksi erilliskeräyksen muutosten tuoman kierrätysasteen nousun tarkistaminen, ja tarvittaessa lain nojalla mahdollistaa erilliskeräysvaatimusten tiukentaminen koskemaan kaikkia asuinkiinteistöjä taajamissa (VE3).**

Perusteluissa todetaan, että kunnan vastuulla olevan kiinteistöittäisen kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetuksen järjestäminen olisi tehokkainta, mikäli koko vastuu siirrettäisiin kunnille, mutta poliittisista syistä luopuminen nykyisestä jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmästä on mahdotonta. Kompromissina on esitetty yhdistelmämallia, jossa erilliskerättävät jätejakeet jäävät kunnan vastuulle ja mahdollisuus kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen säilyisi sekalaisen yhdyskuntajätteen osalta koko maassa (malli A). Perusteluissa on myös todettu, että yhdistelmämalli vaikeuttaa selvästi kierrätystavoitteiden saavuttamista verrattuna kunnan järjestämään kuljetukseen. **Täten suosittelemme, että hallitus asettaa tavoitteeksi tietyllä aikavälillä tarkastaa erilliskeräyksen tehokkuus eri järjestelmien välillä ja lain nojalla mahdollistaa siirtyminen kunnan järjestämään kuljetukseen**, mikäli erilliskeräystehokkuus jää huomattavasti alhaisemmaksi niillä alueilla, joilla kiinteistön haltija on järjestänyt sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksen.

Lisääntyvä erilliskeräys ja siitä syntyvä työllisyysvaikutus tulevat vaikuttamaan positiivisesti jätteenkuljetusalalla, jolloin myös siirtyminen kunnan järjestämään kuljetukseen voitaneen nähdä mahdollisuutena nostaa tehokkuutta sekä edistää liiketoimintaa kuljetusyritysten keskuudessa.

Valtioneuvoston asetuksessa jätteistä (179/2012, jäteasetus) on ehdotettu, että erilliskeräysverkoston laajentamisen yhteydessä alueellisten vastaanottopaikkojen vähimmäismäärää vähennettäisiin nykyisestä 1850 paikasta 1000 paikkaan. Pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestäminen kaikilta vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöiltä toisi kiinteistöittäisen erilliskeräyksen piiriin noin 50 % Suomen väestöstä. Huomautetaan, että loput 50 % väestöstä jäisi kuitenkin erilliskeräyksen ulkopuolelle, ja että myös heille tulisi järjestää nykyistä parempi vastaanottopaikkojen kattavuus, jotta erilliskerättävien pakkausten kierrätysastetta saataisiin edelleen nostettua Suomessa. Vastaanottopaikkojen vähimmäismäärää laskemalla palvelun taso laskee huomattavasti. Olemassa olevan verkoston alasajo huonomman palvelun tarjoamiseksi ei tue muita esitettyjä muutoksia, ja **suosittelemme olemassa olevan verkoston pitämistä ennallaan, kuitenkin laajentaen niin, että muovipakkauksille asetetaan sama vastaanottopaikkojen vähimmäismäärä kuin muille pakkausjätteille.**

9§ Tuotteita koskevat huolehtimisvelvollisuudet ja kiellot
Toteamme, että pykälän kohdassa 1) *”valmistuksessa käytetään säästeliäästi raaka-aineita ja raaka-aineina käytetään jätteitä, jätteestä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia”*; **tulisi todeta, että tuotteen pakkaamisen on oltava riittävää, jotta tuotteen käyttöiän lyheneminen ja siitä seuraava materiaalihukka voidaan välttää.**

Kunnioittavasti,

VTT Oy
Tutkija Malin zu Castell-Rüdenhausen